

એક વીસમી સદીમાં ગાંધીવિચારની પ્રસ્તુતતા

એકવીસમી સદી એટલે આધુનીકતા ની સદી, આ સદી માં આપણે ભારત દેશ ને ઘણી પ્રગતી કરતા જોયો છે અને શા માટે ના કરે? આ દેશ ગાંધીજી નો દેશ છે.તેમના વિચારો પર ચાલવા વાળો દેશ છે.દેશ હોય કે વિદેશ હોય પણ બાપુ ની સત્ય-પ્રેમ-અહિંસા આ ત્રણ વિચારો ના મુલ્યો હંમેશા ઉચ્ચ હોય છે.

“પુસ્તક નું મુલ્ય રત્ન કરતાય અધિક છે.

રત્ન બહરની ચમક બતાવે છે.

જ્યારે પુસ્તક અંતઃ કરણને ઉજ્જવળ કરે છે”

-ગાંધીજી

ગાંધીજી એક એવા પુરુષ હતા કે જેમના માં વીચારો નો સ્ત્રોત હતો.આપણે જ્યારે એવું વિચારી એ છીએ કે એક એકલા વ્યક્તિ થી શું થય શકે?ત્યારે મહાત્મા એ એકલા થી શરૂઆત કરી દેશ ને અંગ્રેજો થી સ્વતંત્રતા અપાવી,અહિંસા પરમો ધર્મ,સત્ય હંમેશા પ્રથમ કર્તવ્ય આવા ઉચ્ચ વીચારો ના કારણે બાપુ આજે દેશ માજ નહી પરંતુ વિશ્વ માં પણ પુંજનીય છે.આજ ની આ એકવીસમી સદી માં લોકો સત્ય ને છોડે છે, અને અહિંસા અપનાવે છે તથા ક્રોધ થી વશ થય ને પોતાનો તથા પોતાના પરિવાર નો નાશ કરે છે.આ સમયે જો બાપુ ના વિચારો ને હૃદય માં ઉતારવામાં આવે તથા તેને અનુસરવમા આવે તો ખરેખર માનવી નું જીવન બદલી શકાય છે.બાપુ એ આપેલા એક-એક વાક્ય માં એમના વિચારો ની ધનિશ્ઠા જોવ મળે છે.એ પછી એમણે લખેલ પુસ્તક હોય કે પછી રેડિયો પર આપેલ ભાષણ હોય.

“સુખ એ છે જ્યારે તમે જે વિચારો છો,તમે શું કહો છો અને જે કરો છો તે સુમેળમાં છે.”

-ગાંધીજી

આપણા જીવન ની એક-એક પળ માં આપણને બાપુ ના વિચારો નો સહારો લેવો પડે છે.આ એકવીસમી સદી જે દોડધામ વાળી સદી કહેવામા આવે છે.જેમા વ્યક્તિ ને

પોતાના માટે જ સમય રહેતો નથી ત્યારે બાપુ એ કહેલા ઘણા કાવ્યો,વાક્યો ને સમજવામા આવે તો વ્યક્તિ પોતાની સમસ્યાઓ નો ઉકેલ લાવી શકે છે.હાલ મા આપણે બાપુ ની ૧૫૦ મી જન્મ જયંતી ઉજવી છે ત્યારે દેશ મા ઘણા કાર્યક્રમો કરવામા આવ્યા જેમા બાપુ ના વિચારો થી લઇ ને તેમની જીવન શૈલી ને યાદ કરવામા આવી.જે સુચવે છે કે બાપુ ના જન્મના ૧૫૦ વર્ષો પછી પણ તેમના વિચારોનું કેટલું મુલ્ય છે.આ એકવીસ સદી માં આપણે જોયુ છે કે સમાજ માં ઘણી વખત બાપુ ના વિચારો નો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.એ પછી આમરણ અનશન હોય કે પછી અહિંસા ના માર્ગે કરેલુ આંદોલન હોય,આ સદી માં આપણે ઘણી સમસ્યા નો ઉકેલ ગાંધી માર્ગે લાવ્યા છીએ.ગાંધીજી એ કહ્યું હતું.”એક વિનમ્ર ભાવ થી તમે આખી દુનિયા ને હલાવી શકો છો”.આ વાત ને મહાત્મા એ સત્ય કરીને પણ બતાવી દે છે તેના ઉદાહરણ સ્વરૂપે તમે સ્વાતંત્રાતા ચળવળ,દાંડી યાત્રા વગેરે ને ગણી શકો છો.

“આત્મવિશ્વાસનો અર્થ છે પોતાના કામમાં અતૂટ શ્રદ્ધા”

-ગાંધીજી

એકવીસમી સદી માં ઘણા દેશો ને ઝઘડતા જોયા છે.તો ઘણી વખત એવું પણ લાગે છે કે આપણને આ સદી માં વિશ્વ યુધ્ધ-૩ જોવા મળશે ત્યારે આવા સમય માં મહાત્મા ના વિચારો યાદ આવે છે.બાપુ હંમેશા એવું માનતા હતા કે અહિંસા ના માર્ગે જે પરિણામ મળે છે એ શ્રેષ્ઠ પરિણામ હોય છે.તેઓ એ એમના જીવનની બધી સમસ્યા ઓ નો ઉકેલ અહિંસા થી લાવ્યા હતા.જો આ વિચારો વિશ્વ અપનાવી લે તો ખરેખર વિશ્વની મોટભાગની સમસ્યાઓ ઉકેલી શકાય છે.બાપુનું એવું માનવું હતું કે દુનિયા ની મોટામાં મોટી સમસ્યાઓ ને પ્રેમ થી ઉકેલી શકાય છે.હિંસા કરવાથી કોઇ નું ભલુ થતું નથી તેનાથી બંને ને નુકશાન થાય છે.આ વિચાર અત્યાર ની સદી માં ખુબ જ ઉપયોગી છે કેમકે હાલમાં પરમાણુ સક્ષમ દેશો વચ્ચે યુધ્ધની ભીતી જોવા મળે છે.એકવીસમી સદી ની સૌથી મોટી સમસ્યા યુધ્ધ છે. તેમને જો કોઇ રોકી શકે તો એ બાપુ એ આપેલા ત્રણ શબ્દો છે.”સત્ય-પ્રેમ-અહિંસા”.

“આપણુ ભવિષ્ય આપણે હાલમાં જ કરીએ છીએ તેના પર નિર્ભર છે.”

-ગાંધીજી

આ એકવીસમી સદી માં લોકો સંયુક્ત પરિવાર થી વંચીત છે.વિશ્વ ના ઘણા લોકો પોતાના પરિવાર સાથે રહી શકે તેમ નથી તેના માટે ઘણા બધા કારણો જવાબદાર છે જેમકે નોકરી,પારિવારીક સમસ્યા,માનસીક – શારીરીક સમસ્યા વગેરે... બાપુએ એમના જીવન માં એક વાક્ય કહ્યું હતું “જ્યાં પ્રેમ છે ત્યાં જીવન છે.”આ વાક્ય એકવીસમી સદી માં ઘણું મુલ્યવાન છે. કેમેકે આ સદી માં આપણે લોકોને પ્રેમ ની ગાડી પર થી નીકળીને ક્રોધની ગાડી પર ચડતા જોયા છે.લોકોને અહિંસા ની ગાડી પર ચડતા જોયા છે.બાપુ એ કહેલ આ વાક્ય ને જો સમજવામાં આવે તો જણાય છે કે જીવન માં પ્રેમ વગર બધું વ્યર્થ છે એ પછી પરિવાર હોય કે પછી દેશ પ્રેમ હોય.આપણા દેશના સૈનિકો ૨૪ કલાક દેશની સેવા કે છે કેમેકે તેમના હૃદય માં દેશ પ્રત્યે પ્રેમ રહેલો હોય છે.માતા તેના બાળક ની સારવાર પોતાના કર્તા પણ વધારે કરે છે કેમેકે તેમના મા બાળક પ્રત્યે પ્રેમ રહેલો હોય છે. તેવીજ રીતે બાપુ કહે છે કે પ્રેમ વગરનું જીવન જીવવા લાયક હોતું નથી.

“ભગવાન નો કોઇ ધર્મ નથી”

-ગાંધીજી

બાપુ ના આપેલા ત્રણ શબ્દો સત્ય-પ્રેમ-અહિંસા જેમા થી સત્ય જે એવી વસ્તુ છે જે દરેક માનવી ને પોતાના ધ્યેય પુર્ણ કરવા માટે અગત્યનો છે. બાપુ એ કહ્યું હતું “કોઇ પણ પરિસ્થિતિ માં સત્ય ને છોડશો નહિ” એજ રીતે આ સદી માં આપણે જ્યારે છીએ ત્યારે દેશમાં ઘણા રાજનેતાઓ પોતાના લાલચ ભર્યા દાવાઓ જનતા તરફ ફેકે છે અને જ્યારે એ પુર્ણ કરવાનું થાય ત્યારે એ સત્ય ને છોડી ને અસત્ય નો માર્ગ અપનાવે છે.જો આ સમયે તેઓને મહાત્મા ના કહેલા વાક્યો યાદ આવી જાય તો દેશ ની પ્રગતી ને વધારી શકાય છે.દેશ માં જોયું છે કે આ આધુનીકતા અને ડીજીટલ યુગ માં પણ લોકો પોતાની માંગો ને મનાવવા માટે ગાંધી માર્ગ અપનાવે છે.કોઇક પોતાની માંગો પુરી કરવા બાપુની જેમ યાત્રા કરે છે.તો કોઇ અહિંસા નો માર્ગ અપનાવી ને પ્રદર્શન કરે છે.અને આ માર્ગો ક્યારેય વ્યર્થ નથી જતા બાપુ એ આપેલા આ માર્ગો હંમેશા લોકો ને ન્યાય આપવા માટે તત્પર હોય છે. બાપુના ૧૫૦ વર્ષો પછી પણ આજે જો આપણા હૃદય માં સત્યાગ્રહ ની વાત આવે તો પ્રથમ નામ મહાત્મા નું જ યાદ આવે છે.

“માનવી ની શાંતી ની કસોટી સમાજમાં જ થઇ શકે,હિમાલય ના શિખર પર નહિ.”

-ગાંધીજી

મહાત્મા એ ભારત દેશ ના સમૃદ્ધી ના સપનાઓ જોયા હતા ત્યારે આજે ૨૧ મી સદી માં જો આ સપનાઓ ને પુર્ણ કરવા હોય તો તે ત્યારે જ શક્ય બને જ્યારે બાપુના વિચારો અને તેમના માર્ગો ને અપનાવવામાં આવે.એમ કહેવામાં આવે છે કે ૨૧મી સદી માં દેશને જો બાપુ ના વિચારો અને માર્ગો સાથે ચલાવવામાં આવે તો દેશના વિકાસની ઝડપ અનેક ગણી વધી જશે. આજે માત્ર દેશ માજ નહિ પરંતુ વિદેશ મા પણ બાપુ ના વિચારો અને માર્ગો ને અપનાવવામાં આવી રહ્યાં છે. હાલની સ્થિતી તરફ નજર કરવામાં આવે તો દેશ મા ઘણી જગ્યાઓ એ આંદોલનોમાં લોકો હીંસકરૂપ ધારણ કરે છે.પોતાના હકની લડાઇ લડવી એ ભારતના નાગરીકોનો જન્મસીધ્ધ અધીકાર છે પરંતુ એ માટે જો હીંસક રૂપ તથા હિંસા અપનાવવામાં આવે તો તે કોઇ પણ ખુણે થી યોગ્ય નથી.બાપુ એ પોતાના જીવનના બધા આંદોલનો સત્ય-પ્રેમ-અહિંસા થી જીત્યા છે.અને જો આ ૨૧ મી સદીમાં આંદોલનોનો સહારો લઇ ને હિંસા નો માર્ગ અપનાવવામાં આવે તો તે દરેક માટે નુકશાન કારક છે.એ પછી દેશ ના નાગરીક હોય કે પછી દેશ નું અર્થતંત્ર હોય, આવા સમયે લોકો એ બાપુના વિચારો તથા તેમના જીવન પર નજર કરવી જોઇએ. ગાંધીજી નુ સ્વપ્ન હતુ, અને તેમને પુર્ણ કરવા નુ કાર્ય અપણા પ્રધાનમંત્રી એ કર્યુ છે. દેશ માં સ્વછતા માટે જાગૃતતા લાવવા આ ૨૧ મી સદીમાં બાપુ ના વિચારો થી પ્રેરણા લઇને ૨૦૧૪ માં સ્વછ ભારત મિશન ની શરુઆત કરવામાં આવી હતી જે આજે પરિણામ તરફ જઇ રહ્યુ છે.

“જીવન દરમીયાન મારા પ્રશંસકો કરતા મારા ટીકાકારો પાસેથી મે વધુ પ્રાપ્ત કર્યુ છે.”

-ગાંધીજી

મહાત્મા ના વિચારો નું કોઇ મુલ્ય નથી એ અનમોલ છે.તેમના આ વિચારધારા ની માત્ર ૨૧મી સદી માંજ નહી પરંતુ આવનારી દરેક સદી માં એજ મહત્વ હશે,એ પછી એને અપનાવવા વાળો દેશ ભારત હોય કે પછી વિશ્વ ના અન્ય દેશો હોય.પરંતુ જો ૨૧ મી સદી માં દેશ ને સમૃદ્ધ કરવું હોય તો તેના માટે ગાંધી વિચારધારા જેવો ઉત્તમ માર્ગ આ દુનિયા માં નહિ મળે.જેથી ગાંધીજીના વિચારો નું હંમેશા સમ્માન થતું રહ્યું છે,હાલ માં પણ થાય છે અને ભવિષ્ય માં પણ થશે.

“ગાંધીજી ની વિચારધારા માટે શબ્દોનો અંત નથી,
તેમના થી મોટું કોઇ નું કદ નથી.”